



A tettes-áldozat mediáció implementálása a magyar büntetés-végrehajtás rendszerében

Helyreállító igazságszolgáltatás és jóvátétel a gyakorlatban

The implementation of victim-offender mediation in the Hungarian prison system

Restorative justice and reparation in practice

Németh Viktor

Dr. PhD, nemzetközi és fordítási szerkesztő, szakfelelős, kutató, Fulbright Schoolar
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle Szerkesztősége
Nemzeti Közszerológati Egyetem
New York University
viktor.nemeth@fulbrightmail.org



Absztrakt

Cél: A kutatás a helyreállító igazságszolgáltatás tettes-áldozat mediációs eljárásnak bevezethetőségét vizsgálta a magyar büntetés-végrehajtási rendszerben. A vizsgálat kiterjedt az eljárást lefolytató személyi állomány elméleti és gyakorlati felkészültségére, valamint a rendszerszintű szervezési és megvalósíthatósági feltételekre, továbbá a rendszerben kiváltott hatások elemzésére és értékelésére.

Módszertan: Kétfázisú empirikus kutatás került végrehajtásra. Az első szakaszban a mediációt végző pártfogó felügyelők képzésére, a kutatás második szakaszában pedig a kiképzett állomány által megszervezett és végrehajtott tettes-áldozat mediációkra került sor.

Megállapítások: A kutatás során bizonyítást nyert, hogy a büntetés-végrehajtási rendszerben a pártfogó felügyelői állomány képes a tettes-áldozat mediációs eseteket önállóan felismerni és végrehajtani. A helyreállító igazságszolgáltatásnak ez az eljárása minimális rendszeren belüli szervezési változtatásokkal bevezethető. Már a kutatás alatt is érzékelhető volt a pozitív visszacsatolás az elítéltektől, a bíróságtól és ügyészségtől.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 01. 13. Átdolgozás: 2025. 01. 21.
Elfogadás: 2025. 01. 25.

Érték: A kutatás során a mediációs eljárást levezető pártfogó felügyelők egyharmada elméleti és gyakorlati kiképzésre került. A fenntartható rendszerszintű megvalósításhoz szükséges változtatások feltárásra kerültek. A büntetés-végrehajtásban dolgozók és a társszervek (bírók, ügyészségek) jelentős leterheltség alól mentesülnek az eljárás bevezetésével. A jóvátételi eljárás jelentős mértékben csökkenti a bűnismétlések számát.

Kulcsszavak: helyreállító (resztoratív) igazságszolgáltatás, tettes-áldozat mediáció, reintegráció, büntetés-végrehajtás

Abstract

Aim: This research investigated the feasibility of introducing restorative justice offender-victim mediation in the Hungarian penitentiary system. The examination covered the theoretical and practical readiness of the personnel in charge of executing the procedure, as well as the organizational feasibility conditions at the system-wide level. It also analyzed and evaluated the impact on the system.

Methodology: A two-phase empirical research was applied. During the first phase, probation officers received training in conducting mediation. During the second phase of the research, offender-victim mediations were carried out by trained staff members.

Findings: The research has shown that probation officers in the prison system are capable of independently identifying and implementing offender-victim mediation cases. It is possible to integrate this restorative justice process into the existing system with minimal organizational modifications. The research has already revealed noticeable positive feedback from prisoners, the court, and the prosecution.

Value: In the course of the project, one third of the probation officers conducting the mediation process received theoretical and practical training. Observations were made regarding the changes required for the sustainable implementation of a systemic approach. The implementation of the reparation procedure will result in a substantial decrease in the occurrence of recurrent offenses.

Keywords: Restorative Justice, victim-offender mediation, reintegration, prison system

Bevezetés

A büntető igazságszolgáltatás mellett az elmúlt negyven évben kialakult és a gyakorlatban is egyre elterjedtebbé vált a helyreállító igazságszolgáltatás rendszere (Hansen & Umbreit, 2018).

A tanulmányban bemutatásra kerül a 2023-ban végrehajtott *A resztoratív tettes-áldozat mediáció bevezetése a büntetés-végrehajtásba* című – a helyreállító igazságszolgáltatás rendszerébe tartozó – kutatási projekt megvalósítása és elemzése.

A kutatásba bevont elkövetők a vagyon elleni bűnelkövetők¹ köréből kerültek ki. A tanulmány elkészítésekor – 2023. november – a büntetés-végrehajtási intézetek összesen 17 998 fő fogvatartott elhelyezését biztosítják. Közülük 13 109 fő ténylegesen szabadságvesztésre ítélt elítélt. A 13 109 főből vagyon elleni bűncselekmény elkövetésében 5769 fő elítélt érintett.²

A kutatás során – három egymásra épülő modulban képzésre kerülő – a büntetés-végrehajtásban dolgozó pártfogó felügyelők és reintegrációs tisztek szervezték meg és hajtották végre a tettes-áldozat mediációk lebonyolítását. A képzésben részt vevő pártfogó felügyelők száma a program ideje alatt a pártfogó felügyelői állomány cca. egyharmadát tette ki, tehát minden harmadik pártfogó kiképzésre került.

A program elemzése ismerteti, hogy az elkövetők és az áldozatok megállapodása milyen hatással van a résztvevőkre érzelmileg, mentálisan és a tevételes helyreállítás dimenzióiban. Bemutatásra kerülnek a tettes-áldozat mediációs eljárás rendszer szintű integrálásához szükséges személyügyi és feladatköri változtatások.

Az írás rámutat továbbá azokra a szekunder hatásokra is, amelyek a tettes-áldozat megállapodás létrejötté során keletkeznek a végrehajtási rendszer különböző egységeiben, úgymint a bíróság, az ügyészség, a büntetés-végrehajtási rendszer. Továbbá javaslatokat és ajánlásokat fogalmaz meg a jövőbeni gyakorlatban bevezetendő lépésekre vonatkozóan.

A kutatás jogi háttere

A tettes-áldozat mediáció a helyreállító igazságszolgáltatás egyik megoldási protokollja.³ A helyreállító igazságszolgáltatás definíciója szerint „*azon folyamat, amely során egy konkrét bűncselekmény érintettjei együttesen állapodnak meg arról, hogyan kezeljék a bűncselekmény következményeit és annak jövőre vonatkozó hatásait*” (Marshall, 1999).

1 Btk. XXXVI. fejezet – a vagyon elleni bűncselekmények: lopás, rongálás, csalás, gazdasági csalás, információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás, hűtlen kezelés, jogtalan elsajátítás, jármű önkényes elvétele, uzsora-bűncselekmény.

2 Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Pártfogó Felügyelet adatközlése.

3 A konferencia és körmodellek mellett.

A helyreállító igazságszolgáltatást a büntetőügyek területén az Egyesült Nemzetek Szervezete 2000-ben fogadta el (Hansen & Umbreit, 2018), majd 2002-ben jelentette meg annak alapszabályozását (URL1), és 2006-ban adta ki a helyreállító igazságszolgáltatás programjáról szóló kézikönyvet (United Nations, 2006).

Az Európai Unió Tanácsának ajánlásai a helyreállító igazságszolgáltatáshoz a következők (Fellegi, 2009; Németh, 2022):

- Európa Tanács R (85)11-es ajánlása az áldozat büntetőjogi és büntetőeljárársban elfoglalt pozíciójáról;
- Európa Tanács R (87)18-as ajánlása a b.ígsz. egyszerűsítéséről;
- Európa Tanács R (87)20-as ajánlása a fk. bűnelkövetésre adandó társadalmi válaszokról;
- Európa Tanács R (88)6-os ajánlása a bevándorló családból származó fk-ak bűnelkövetésének kezeléséről;
- Európa Tanács R (92)16-os ajánlása a közösségi szankciókról;
- Európa Tanács R (92)17-es ajánlása a konzisztens ítéletalkotásról;
- Európa Tanács R (95)12-es ajánlása a b-ígsz. vezetéséről;
- Európa Tanács R (96)8-as ajánlása EU büntetéspolitikájáról;
- Európa Tanács R (98)1-es ajánlása a családi mediációról;
- Európa Tanács R (99)19-as ajánlása és a kiegészítő melléklet a büntetőügyekben alkalmazandó mediációról;
- Európa Tanács R (2000)22-es ajánlása a közösségben végrehajtható szankciók intézményesítésének fejlesztéséről;
- Európa Tanács R (2003)20-as ajánlása a fk. bűnelkövetésre adandó új válaszokról;
- Európa Tanács R (2006)2-es ajánlása a börtönökre vonatkozó szabályokról;
- Európa Tanács R (2006)08-as ajánlása az áldozatoknak nyújtandó támogatásról és az áldozattá válás megelőzéséről.

Az Európai Unió Tanácsa 2001. március 15-én kiadta *Az áldozatok büntetőeljárársbeli helyzetéről* szóló kerethatározatát. A határozat értelmében az EU tagállamai – a bűncselekmények sértettjei érdekében – kötelesek a törvényi, rendeleti és közigazgatási szabályozásaikat közelíteni egymás jogszabályaihoz (Kiss, 2005). Magyarországnak 2006. március 22-i határidővel kellett megalkotni az erre vonatkozó jogszabályt. A mediációt (közvetítői eljárárs) a 2002. évi LV., a 2006. évi LI. és a büntetőügyekben alkalmazandó közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény szabályozza (Héthy, 2012).

A büntető igazságszolgáltatás és a helyreállító igazságszolgáltatás közötti fő különbségek az alábbi dimenziók mentén foglalhatók össze. A büntető igazságszolgáltatás a bűncselekmény elkövetését az állam elleni cselekedetként kezeli,

így a legfőbb felmerülő kérdései: Milyen törvényt/szabályozást szegtek meg? Ki követte el? Mit kell kiszabni büntetésként? Tehát alapvetően egy felelősségre vonásról van szó: a társadalmi normarendszer törvény által írásban szabályozott megszegése okán (Zehr, 2002).

A helyreállító igazságszolgáltatás a bűncselekményt interperszonális konfliktusként kezeli. Ehhez illeszkedve a résztvevőket bevonja a bűncselekmény nyomán szükségessé vált helyreállítási folyamatba. Így az elkövető, az áldozat – bizonyos esetekben további, hozzájuk tartozó személyek – tevőlegesen kerülnek bevonásra a helyreállítás folyamatába. A helyreállítási igazságszolgáltatásban a következő kérdések vannak fókuszban: Kik sérültek? Milyen szükségleteik vannak a helyreállításhoz? Ki az, aki ezeket helyreállítja? (Zehr, 2002, 2005).

A két rendszer jellemzően párhuzamosan működik Észak-Amerikában, az Európai Unióban – beleértve Magyarországot is.

Előzmények

A resztoratív vagy helyreállító igazságszolgáltatás törvényi szabályozásának magyarországi életbe lépése óta több, egymástól eltérő funkcióval bíró szinten került alkalmazásra.

A társadalmi szintű bűnmegelőzés területén lehet a legszélesebb körben a legkisebb megkööttségekkel alkalmazni a helyreállító, jóvátételi szemléletet. Erre a szintérre példa a család, az iskola és a különböző közösségek, mint például egy település vagy településrész közössége. Jellemzően ezeken a helyeken a családi csoport konferenciát, a békítő köröket, a helyreállító igazságszolgáltatási konferencia modelleket szokás elsősorban alkalmazni (Wachtel, et al., 2010). A Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács elődje az Országos Bűnmegelőzési Bizottság több települési vagy közösségi mediációt és azok dokumentálását is támogatta – ez utóbbit prevenciós, oktatási és ismeretterjesztési céllal. Ilyen volt például a Nagymányoki, vagy az Esztergomi települési mediáció (Németh & Klotz, 2020; Németh 2021; Németh & Szabó, 2021; URL2).

Az iskolai konfliktuskezeléseket – amely a resztoratív mediáció körmodelljét alkalmazó módszer – szintén évek óta támogatja a Belügyminisztérium, például a Forsee Kutatóközpont *Klíma+* című programján keresztül (URL3).

A konferencia modellek közül fontos megemlíteni a szintén évtizedes hazai jelenléttel bíró családi csoport konferenciát, amely „*a tág értelemben vett családi hálózat – a nagycsalád, barátok, szomszédok stb. – találkozója, amelyet különféle családi problémák, krízisek esetén hívnak össze az e célra kiképzett koordinátorok.*” (URL4).

A tettes-áldozat mediáció a helyreállító (resztoratív) igazságszolgáltatás eszközeként egészíti ki a büntető igazságszolgáltatás hagyományos kereteit. Magyarországon 2007. január 1-jétől van lehetősége a részt vevő feleknek, hogy a bűncselekményből fakadó konfliktusukat tettes-áldozat mediációs eljárás keretei között rendezzék. 2014. január 1-jétől a szabálysértések esetében is lehetővé vált a közvetítői eljárás alkalmazása (URL5).

2007 és 2022 között 78 724 büntetőügyben rendeltek el közvetítői eljárást. Büntetőügyekben a befejezett ügyek 80–85%-a esetén születik megállapodás, melynek 85–90%-a kerül betartásra. Szabálysértési eljárással kapcsolatos esetekben a befejezett ügyek 50–60%-a esetén születik megállapodás, melynek több mint 90%-a kerül betartásra (URL5).

A büntetés-végrehajtási intézetekben eddig végrehajtott helyreállító igazságüggyel kapcsolatos aktivitások

A hazai büntetés-végrehajtásban eddig alkalmazott resztoratív mediációs eljárásokkal kapcsolatos kutatások és oktatások közül kiemelkedő a 2010-ben megvalósításra kerülő nemzetközi MEREPS (Mediation and Restorative Justice in Prison Settings – Mediáció és helyreállító igazságszolgáltatás büntetés-végrehajtásban) programot kell megemlíteni. Ez a kutatás két színhelyen, a Balassagyarmati Fegyház és Börtönben, illetve a Tököli Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézetben került végrehajtásra, melynek tapasztalataiból gyakorlati kézikönyv is készült (Deák, 2010).

A Balassagyarmati Fegyház és Börtönben a resztoratív technikák közül a konferenciamodell került bemutatásra: „*A kézikönyv Dr. Marian Liebmann, angol gyakorló mediátor/facilitátor és több évtizedes tapasztalattal rendelkező tréner kombinált módszertanára épül. Kérésünk felé az volt, hogy a Balassagyarmati Fegyház és Börtönben megvalósuló képzés ne csupán egy konkrét módszer (pl. mediáció) bemutatására épüljön, hanem több gyakorlatot (így pl. a konferencia-módszert) is megismerhessünk, amelyek sikeresen alkalmazhatók a súlyos bűncselekmény által érintettek közötti párbeszéd serkentésében, a jóvátételt célul kitűző közvetítés levezetésében.*” (Barabás et al., 2010). A programból született könyv a konferenciamodell leírását részletesen taglalja, és esettanulmányokon keresztül bemutatásra is kerül (Barabás et al., 2010). A programon túli gyakorlati megvalósítás érdemben nem folytatódott sem a gyakorlati, sem más helyreállító képzési programmal, kutatással.⁴

4 Nagyon fontos lenne ezt a képzést ismételtlen megvalósítani, azonban kifejezetten azoknak a pártfogó felügyelőknek, büntetés-végrehajtási intézetekben dolgozó pszichológusoknak, akik napi szinten kapcsolatban vannak az ilyen bűncselekményt elkövetőkkel, hiszen az elhelyezésük néhány intézményre korlátozódik.

A büntetés-végrehajtási rendszerben 2009-ben hathónapos, jelentős volume-nű mediációs képzés indult, amelyet a Lege Artis hajtott végre az alábbi büntetés-végrehajtási intézetekben: Balassagyarmat, Fővárosi BV, Gyűjtő, Kalocsa, Pálhalma, Szeged, Tököl, Vác. Zárkakonfliktusok, szoros kapcsolatban lévő konfliktusa, és egy esetben a fogvatartottak és a külvilág eset került mediálásra ([URL8](#)).

A jelen resztoratív tettes-áldozat mediáció vagyon elleni elkövetők esetében történő pilot kutatásnak tehát voltak ad-hoc előzményei a büntetés-végrehajtás rendszerében.

Ezen korábban felsorolt programok során az interiorizáció nem történt meg és nem váltak immanens részévé a büntetés-végrehajtási rendszerben folyó párfogó felügyelői, reintegrációs tiszt, vagy szakpszichológusi munkafolyamatoknak.

A kutatás célja

A kutatás elsődleges célja, hogy képet kapjunk a helyreállító igazságszolgáltatás tettes-áldozat mediációs protokolljának jelenlegi elfogadottságáról, határfokáról, határaitól, lehetséges alkalmazási és fejlesztési irányairól.

Továbbá az elméleti és gyakorlati képzés feltett célja, hogy a tettes-áldozat mediáció folyamat gyenge pontjainak felderítésével és kielemezésével a jövőben javítani tudjuk az eljárás ismertségét, határfokát, és így egyre szélesebb körű és nagyobb arányú folyamatos megvalósítását. Az előzetes elvárások szerint a legkritikusabb pont – a program koordinátorai és vezetői szerint – a sértett féllel való kapcsolatfelvétel. Magyarországon nincs kialakult széles körű gyakorlati protokollja a büntetés-végrehajtási intézetekben történő jóvátételi eljárásnak, így feltételezhető volt az elzárkózás, tartózkodás a sértett fél részéről.

Végül célként került megjelölésre a kutatás során megtapasztalt lehetséges fejlesztési irányok rendszerezése és ajánlása a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága felé. Azaz a rendszerszintű alkalmazás megvalósításához szükséges hiányzó részek felderítése és megoldási javaslat ajánlása. A program lebonyolítását befolyásoló tényező volt az ebben az időszakban jelentős mértékű pályaelhagyás a párfogó felügyelők körében.⁵

5 Elsősorban a nagy leterheltség és az ahhoz párosuló alacsony anyagi ellenszolgáltatás indokolta, amelyet jelentős mértékben fokozott a 2023-as évi infláció. A párfogó felügyelői helyeket pedig nem sikerült betölteni, főleg az ország keleti részében.

A kutatás folyamata

A kutatás gyakorlati megvalósítását illetően a fent leírt korábbi kutatási és oktatás háttérén kívül indokolta a több mint negyven éves pozitív nemzetközi (Hansen & Umbreit, 2018; Shapland et al., 2011) tapasztalat, valamint a büntetés-végrehajtási rendszerben meglévő, a tettes-áldozat mediációt elsajátítani és elvégezni képes országos lefedettségű pártfogó felügyelői állomány, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának a teljes támogatása és együttműködése, és a Nemzeti Bünmegelőzési Tanács támogatása.

A kutatás első szakasza: képzés

A kutatás első szakaszában a büntetés-végrehajtásban dolgozó pártfogó felügyelők közül 13 és reintegrációs tisztek közül két fő került be a képzési programba, amely az akkori pártfogó felügyelői állomány közel egyharmadát jelentette. A programba bekerülőket a Pártfogó Felügyelő Osztály vezetője delegálta.

A háromszor három napos képzés három, egymásra épülő elméleti és gyakorlati modulból állt. Az első modulban a konfliktuskezeléshez való viszonyulást és annak kezelését sajátították el a résztvevők, majd a mediáció protokollját, illetve annak egyes lépéseit. A képzés ezen szakasza alapvetően a transzformatív mediációra (Baruch & Folger, 2005) épült. Az elméleti szakasz legfőbb célja a mediálható és nem mediálható esetek magabiztos megkülönböztetésének elsajátítása volt. Az esetgyakorlatok során az egyszerűbb mediációs esetek kerültek elsajátításra azzal a céllal, hogy a csoport tagjai magabiztosan és önállóan képessé váljanak a mediációs eljárás levezetésére, annak szabályainak betartásával (MacLean, 1990; Navarro & Poynter, 2010; Németh, 2020).

A második képzési blokkban az összetettebb esetek megoldásához szükséges kommunikációs és mediátori ismeretek kerültek elsajátításra. Ebben a képzési szakaszban már az igazságügyi mediációs esetek, például közlekedési szabálysértések is megjelentek. A második szakaszban a mediátori kommunikációs eszközök, technikák elmélyítése került megvalósításra, úgymint a parafrázis, a különtárgyalás, a komediáció stb. (Moore, 2014; Beer & Packard, 2012; Klerman & Klerman, 2015). A második képzési szakasz végére már a komplexebb, több szereplős, esetenként komediációt igénylő esetek magabiztos megvalósítására váltak képessé a csoport tagjai (Breckenridge, 2018).

A harmadik modulban az elméleti (Johnstone, 2009; Kim & Mauborgne, 2003; McCold & Wachtel, 2003) és gyakorlati resztoratív mediációs technikák kerültek ismertetésre: tettes-áldozat mediáció, körmodell, konferenciamodel (Fellegi, 2009; McCold, 2001; Wachtel et al., 2010).

A harmadik képzési modul során a gyakorlati képzés kifejezetten a tettes-áldozat mediáció elsajátítására fókuszált, mert a büntetés-végrehajtási rendszerben a pártfogó felügyelők ezt a modellt tudják a leggyakrabban és a legnagyobb hatásokkal alkalmazni.⁶

A harmadik képzési blokk végén a csoport résztvevői saját tapasztalat alapján meghatározták a vagyoni elleni bűnelkövetőkhöz tartozó sértettek⁷ meghívásának lehetséges típusait, úgymint telefonos, írásbeli (hivatalos levél) és személyes meghívás. Mind a három típushoz meghatározásra kerültek a befoglalandó tartalmi elemek.

A kutatás második szakasza: mediációs ülések megszervezése

A kutatási projekt második szakasza során a csoport résztvevői a büntetés-végrehajtás nyilvántartási rendszerében leszűrték a saját pártfogó felügyelői körzetükhöz tartozó vagyoni elleni bűncselekményt elkövetőket, majd kiválasztották a mediálható eseteket. Az alábbi tettes-áldozat esettípusok kerültek megvalósításra: a tettes reintegrációs őrizet alatt áll; az ítéletét tölti. A sértetti oldalon lehet civil, vagy szintén elítélt.

A megkeresésre a civil sértettek esetén elsősorban hivatalos levél útján került sor, majd amennyiben a sértett válaszolt, úgy telefonon ismertetésre került a mediációs folyamat, a feltett kérdések megválaszolása, valamint az első mediációs ülés időpontjának egyeztetése.

Azokban az esetekben, amikor a tettes és a sértett egyaránt elítélt volt, a pártfogó felügyelő külön-külön személyesen egyeztetett velük a mediációs eljárás lehetőségéről. A részvételtől hozott döntés minden esetben a két fél szabad választásán alapult.

Fontos megjegyezni, hogy a kutatásba bevonni kívánt elítéltek közül és a sértett felek közül is mindössze egy-egy résztvevő ismerte korábban a mediációs eljárást. (A pilot kutatási minta tizenöt mediációs esetet foglalt magába.)

A kutatás harmadik szakasza: mediáció végrehajtása

A képzést követően az egyes agglomerációs körzethez (URL6) tartozó, a büntetés-végrehajtási intézetekben,⁸ vagy reintegrációs őrizeteseik esetén külsős, civil helyszínen⁹ került sor.

6 Mivel a jelen kutatás célcsoportjába a vagyoni elleni bűncselekményt elkövetők tartoznak, így a súlyosabb, személy elleni bűncselekmények esetében alkalmazandó resztoratív módszerek csak bemutatásra kerültek, de gyakorlati elsajátításra nem.

7 A büntetés-végrehajtás nyilvántartási rendszerében történő leszűrését követően.

8 Jellemzően büntetés-végrehajtási intézet könyvtárában, vezetői irodájában, vagy a büntetőbírói tárgyalóban.

9 Több alkalommal is a sértett fél tulajdonában lévő ingatlanban, például vállalkozó irodájában, vagy éppen multinacionális kereskedelmi vállalat tárgyalótermében.

Minden mediációs eset megegyezéssel ért véget. Minden megállapodás az első alkalommal jött létre, amely egyik esetben sem lépte túl a két óra időtartamot. A képzésben részt vevő pártfogó felügyelők önállóan vezették le a mediációt, bizonyítva a képzésen megszerzett tudásanyag gyakorlati alkalmazásának képességét. Minden esetben az oktatómediátor jelenlétében és felügyeletével került sor a tettes-áldozat mediáció elvégzésére.

A megállapodás során az került rögzítésre, amit a sértettek maguk kértek, illetve amiben megegyeztek az elkövetővel. Ez sokkal pontosabban elégíti ki a sértettek szükségleteit, mint egy éveken keresztül elhúzódó polgári peres eljárásban megszületett ítélet, amelynek pontos kimenetele előre nem ismert, továbbá a végrehajthatósága – a gyakorlati tapasztalatok alapján – erőteljesen kétséges. (Itt elég arra gondolni, hogy az elkövető nevén semmilyen tulajdon nincs már bejegyezve a per végére.)

Valamennyi, a pilot kutatás során megkötött megállapodás tartalmazza¹⁰ az alábbiakban fontossági sorrendben felsorolásra kerülő – a nemzetközi kutatások alapján – nyolc legfontosabb megállapodási tételt (Shapland, et al., 2011).

- 1) Bocsánatkérés.
 - a. Szóbeli.
 - i. Írásbeli. (Az elkövető mindkét esetben elismeri a felelősségét.)
- 2) Kártalanítást fizet – beleértve a bíróság által kiszabottat is.
- 3) Más típusú jóvátétel, például fizikai munkával.
- 4) Az áldozat szóban kifejezi reményét, hogy elkövető nem tesz ilyet többet.
- 5) Az elkövető kifejezi szándékát, hogy sem az adott tettet, sem más törvénybe ütközött nem szándékozik elkövetni.
- 6) Elkövető kifejezi szándékát, hogy elkerüli korábbi szociális társaságát, vagy azt a környezetet, ami tettének elkövetésére bírta.
- 7) Hajlandó részt venni olyan programban, amit magatartási szabályként előírnak számára (alkoholelvonó, drogelvonó, kommunikációs tréning, agressziókezelés stb.).
- 8) Egyéb, az elkövetett bűncselekményhez specifikusan kapcsolódó jóvátételt erősítő esemény.

A kutatás negyedik szakasza: a mediációs protokoll dokumentációja

A kutatási projekt során elvégzett tettes-áldozat mediáció minden esetben az alábbi dokumentációval került végrehajtásra és lezárásra.

10 Értelmeszerűen egyes pontok helyettesíthetnek más pontokat. Például az anyagi jóvátétel mellett nem feltétlenül szükséges a fizikai tevékenység általi jóvátétel.

Elsőként a mediációs protokoll folyamatát tartalmazó leírás került ismertetésre, majd a felek által aláírásukkal hitelesítve, hogy megértették és elfogadják a helyreállító igazságszolgáltatás ezen formáját.

Másodikként a mediátorok – a levezető és a szupervízor mediátor egyaránt – titoktartását, az ügytől való semlegességét és a részt vevő felektől való pártatlanságát tanúsítja, amelyet a mediátorok és a felek egyaránt aláírásukkal igazolnak.

Harmadik dokumentumként a létrejött megállapodás kerül minden részt vevő fél által aláírásra. A megállapodás az előző alfejezet szerint taglalja a jóvátétel egyes tételeit.

Mindhárom fenti dokumentumból minden részt vevő fél, és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának Pártfogó Felügyeleti Osztálya is, egy-egy eredeti példányt kapott.¹¹

Lehatárolás, limitáció, érvényességi terület

Jelen kutatási projekt kizárólag a helyreállító (resztoratív) igazságszolgáltatás tettes-áldozat mediációs eljárásának gyakorlati alkalmazhatóságát vizsgálta a magyar büntetés-végrehajtási rendszerben. A kutatásba csak a vagyon ellen elkövetett bűncselekmények, illetve a büntetés-végrehajtási rendszeren belüli két elítélt konfliktusából következő fegyelmi eljárási esetek kerültek bevonásra. Ezen esetek elkövetői a jelenlegi börtönpopuláció legnagyobb számú csoportja, néhány hónapon vagy éven belül szabadlábra kerülnek, és fontos a bűnismétlés megelőzése, a társadalmi reintegráció és reszocializáció megerősítése.

A fentiekén kívül a témához tartozó elméleti vagy gyakorlati kérdések csak jelen kutatási téma kontextusba helyezése és annak jobb megértése érdekében kerültek megemlítésre.

A kutatási eredmények kiértékelése

A kutatási program teljes mértékben betöltötte a funkcióját, kitűzött céljait elérte. Sikertült az eltervezett képzés minden modulját megvalósítani, és a mediációs eljárásokat lefolytatni. A kijelölt résztvevők alapfelkészültsége és szakmai

¹¹ A pilot kutatási projekt során készült egy negyedik dokumentum is minden egyes mediáció alkalmával, amely igazolta, hogy a képzésen részt vett mediátor a szupervíziós feladatokat ellátó oktatómediátor jelenlétében végezte el az adott tettes-áldozat mediációt. Ennek a dokumentumnak a Nemzeti Bünnegelőzési Tanács felé történő elszámolás során van szerepe. A továbbiakban lefolytatott mediációk során ilyen igazoló dokumentum nem készül.

tudása révén mind az elméleti, mind a gyakorlati anyag elsajátítása az eltervezetnél jelentősen magasabb szinten tudott megvalósulni. Így megállapítható, hogy a kiképzett személyi állomány maximálisan képes a mediálható esetek felismerésére, kiválasztására, valamint annak szakmailag magas fokú elvégzésére.

A tettes-áldozat mediációk megvalósítása során világos képet kaptunk azokról a részleges hiányosságokról, amelyek felépítése révén a helyreállító igazságszolgáltatás tettes-áldozat mediációs eljárása a magyarországi büntetés-végrehajtási rendszer permanens komplementer részévé válhat, és a büntetőeljárás lefolytatása minden szereplőjének hasznára válhat.

Az első és legjelentősebb eredménye a kutatásnak, hogy az elkövetők nagy hajlandóságot mutattak a jóvátételre, akkor is, ha az éveken át tartó kötelezettségeket – anyagi törlesztés, rendszeres fizikai munka – von maga után. Az elkövetők számára ez azonban csak másodlagos volt ahhoz képest, hogy bocsánatot kérjenek, és azt a sértett fél elfogadja – nem egyszer az elkövetők a bocsánat kérés során erős emocionális reakciókat mutattak.¹² Továbbá az elítéltek úgy ítélték meg, hogy nehezebb volt a bocsánatkérés, mint a bírósági tárgyalás, azonban utána sokkal jobban érezték magukat, megkönnyebbültek, hogy elfogadták a bocsánatkérésüket. Mindez a kutatás szempontjából és a további tettes-áldozat eljárás alkalmazás szempontjából azért kiemelkedően fontos, mert itt válhat belsővé, azaz itt interiorizálódhat a változás és a reintegrációs folyamat első lépése. Ez a folyamat jóval nagyobb hatásfokkal működik a bűnismétlés megelőzés mértékét tekintve, mint a jelenlegi gyakorlatban lévő harmadolás.¹³ Az előbbi esetén ugyanis az emocionális változásokkal együtt aktivizálódnak – a mediáció során – az új megoldási mintákat létrehozó kognitív tanulási¹⁴ folyamatok is. Ez az első lépése a belsővé vált reintegrációs folyamatnak, amely egy sikerélményre épülő alapot biztosít a társadalomba visszailleszkedés további lépéseinek tudatos kidolgozásához.¹⁵

Ehhez kapcsolódóan az elkövetők elmondták, hogy ők jóval korábban is bocsánatot kértek levél formájában, de a személyes találkozás jelenti az igazi megkönnyebbülést. Ezt erősíti a pártfogó felügyelők és reintegrációs tisztek azon tapasztalatára épülő javaslata, hogy amennyiben a bírósági tárgyalás előtt lenne

12 Elsírták magukat, megváltozott a hangszínük, verejtékeztek, tehát nem megjátszott reakciók voltak.

13 A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 38. § (2) bekezdése szerint, ha a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nem kizárt, annak legkorábbi időpontja

a) a büntetés kétharmad,

b) visszaeső esetén háromnegyed,

c) részének, de legkevesebb három hónapnak a kitöltését követő nap.

14 „A tanulás, a memória plaszticitásként értelmezhető.” (URL7).

15 Ez a pártfogó felügyelők támogatásával értelemszerűen nagyobb hatásfokot érhet el, amelybe könnyebb az elítéltet bevonni, mert már volt egy pozitív kimenetelű saját élménye.

a helyreállító igazságszolgáltatás jóvátételi tettes-áldozat eljárása, az elkövetőknek már akkor lehetőségük nyílna a személyes erkölcsi és anyagi jóvátétel megkezdésére, amely egyértelműen pozitív hatást gyakorol a büntetőjogi tárgyalás kimenetelére.

A reintegrációs őrizetben lévők esetén a jóvátételi eljárás nagy mértékben segítette az elítélt reintegrációs folyamatát: minden esetben az ügyészségek, bíróságok a tettes-áldozat mediáció megállapodását kézhez kapva pozitívan viszonyultak az elkövető társadalomba történő reintegrációját segítve. Volt, ahol a munkavállalást engedélyezték, és volt, ahol megszüntették a pártfogó felügyeletet, azért hogy a mediációs eljárásban vállalt anyagi jóvátétel teljesítése érdekében egy szomszédos országban tudjon ingázó munkavállalóként több bevételhez jutni a terhelt fél.

A legnagyobb kihívás – amelyet előre detektált a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelet vezetése – a sértettek elérésének megszervezése volt. Sok esetben a sértettek már nem voltak elérhetőek a korábban megadott címen, telefonszámon, illetve nem volt számukra komfortos ennyi idő után részt venni a helyreállító igazságszolgáltatás folyamatában. Továbbá társadalmi szinten nem ismert ez a jóvátételi lehetőség, és nem is összevethető a büntető per után megindítható polgári peres eljárás ismertségével. Ezen okok miatt a program során a jelentős többletenergiák mozgósítása mellett is alacsony sértetti elérhetőségről beszélhetünk.¹⁶

A kutatási projekt előre nem várt eredménye volt a büntetés-végrehajtási intézetekben az elítéltek egymás kárára okozott sérelmei, amelyek fegyelmi kivizsgálást vontak maguk után, nagy hatásfokkal bizonyultak kezelhetőnek a helyreállító igazságszolgáltatás tettes-áldozat mediációs eljárásával. Ez a megoldás segít a konfliktusok feloldásának intézményen belüli új megoldási mintázatának kialakításában. Ehhez kapcsolódóan további nem várt lehetőségként fogalmazódott meg a mediációs eljárás preventív jellegű alkalmazhatósága a fogvatartottak részéről. Ez a megoldás lehetőséget biztosít a fegyelmi tárgyalások megelőzésére, és így a további büntetés elkerülésére, illetve a kedvezmények megtartására.

Mind a pártfogó felügyelők, mind a reintegrációs tisztek a fegyelmi eljárás hatékony, időtakarékos megoldási alternatíváját látták a tettes-áldozat mediáció ilyen típusú alkalmazásában.

A kutatás során egyértelmű visszaigazolást kaptunk arról, hogy a helyreállító igazságszolgáltatás jelentős mértékben csökkentheti a büntetés-végrehajtási rendszer leterheltségét, elsősorban a pártfogó felügyelőkét. Továbbá az

16 Az alacsony elérhetőség további oka a pártfogó felügyelők kutatási projekt alatti magas fluktuációja, és a rendszerben maradtak nagyon jelentős mértékben történő munkaterhelésének növekedése.

ügyészségek, bíróságok szintén pozitívan fogadták a mediációs megállapodásban foglalt jóvátételi vállalásokat, és teljes mértékben támogatták. A nagyobb arányú jóvátételi eljárás lefolytatása következtében a társszervek leterheltsége is egyértelműen csökken.

Jövőkép: következtetések és ajánlások

A kutatás során feltárássra kerülő eredményekből egyértelmű következtetéseket vonhatunk le a büntetés-végrehajtás rendszerében a helyreállító igazságszolgáltatás tettes-áldozat mediációs eljárásának állandósult protokoll szintű bevezetésére vonatkozólag.

Az eljárás nagy hatásfokkal és sikeresen fejleszthető, amennyiben a jelen kutatásban feltárássra került hiányosságok¹⁷ minimális szervezeti változtatásokkal helyreállíthatóak az alábbiak szerint.

- A tettes-áldozat mediáció rendszeres elvégzésére képes állomány kellő számban rendelkezésre áll a Pártfogó Felügyeleti Osztályon. A kutatási projektben elvégzett képzést még két csoport esetében szükséges elvégezni ahhoz, hogy minden pártfogó felügyelő elsajátítsa a mediálható esetek felismerését és annak elvégzését. A kiképzett állomány szakmai színvonalának fenntartásához szükséges szakmai szupervízió és továbbképzések megléte.
- A sértettek elérési arányának növelése érdekében a Pártfogó Felügyeleti Osztályon egy adminisztratív alkalmazott munkakörébe szükséges utalni a szervezés központi átláthatóságát, továbbá a megfelelő ismeretterjesztést a tettes-áldozat mediációs eljárásról. Ezt mind a bíróságokon, ügyészségeken, ügyvédi kamarán keresztül online és írásos ismertető anyag formájában is terjeszteni szükséges a társadalmi szintű ismertség növelése érdekében, amely az eljárástól való averziókat és félelmet eloszlatja.
- A törvényi szabályozás módosítása a vagyon elleni bűncselekmények esetében: a kutatási tapasztalatok alapján javasolt, hogy az a bírósági tárgyalás előtt kerüljön lefolytatásra. Ennek egyik legfőbb előnye, hogy a sértett elérhető és közvetlenül tájékoztatható a jóvátételi eljárás folyamatáról, ezzel jelentősen megnövelve a sikeres sértetti eléérések számát. Továbbá jelentős pozitív kihatással lehet a tárgyalás előtti sikeres jóvátételi eljárás a bírósági folyamatokra.
- A kutatás során jelentős számban felmerülő igény a büntetés-végrehajtási intézeteken belüli, elítéltek közötti tettes-áldozat mediációra, amely:

17 Ezen hiányosságok az eljárás ismertségének hiányából, a tettes-áldozat mediáció, mint új eljárási elem megjelenéséből fakad, és nem a jelenlegi keretek között működő büntetés-végrehajtási rendszer hiátusa.

- Jelentős mértékben hozzájárul az elítéltek fegyelmi ügyeinek saját erőből történő megoldásához és így annak betartásához.
- Az elítéltek egyértelműen jelezték, hogy preventív jelleggel is szükség lenne a tettes-áldozat mediációs eljárásra, amely iránti igényt a párfogó felé lehetne jelezni.
- Az elítéltek között jó példaként és jó gyakorlatként terjed el a saját erőből történő konfliktusfeloldás és annak betartása.¹⁸ Ez önmagában már a re-integráció része és jelentős szerepe lehet a bűnismétlés csökkenésében.
- Az elítéltek már a kutatási projekt alatt – a tettes-áldozat mediációs eljárás megismerése és meg tapasztalása után – terjesztőivé váltak ennek a protokollnak a büntetés-végrehajtási rendszeren belül.

Fenti ajánlások megvalósításával a büntetés-végrehajtási rendszer leterheltsége jelentős mértékben csökkenhet a következő két-három évben. Csökken a rendszerben dolgozók munkaterheltsége, minek következtében hozzájárulhat a kiégés csökkenéséhez, az ebből is fakadó magas fluktuáció csökkenéséhez. Továbbá nagyobb hatásfokkal tudnak foglalkozni a rendszerben maradt elítéltekkel.

Kockázati tényezők

A Nemzeti Bünmegelőzési Tanács által támogatott programok jelentős része (Lege Artis mediáció, CsVCs proram stb.) az első év után nem folytatódott tovább, mert az implementáció nem ment végbe. Továbbá a program elso rva dása párosult a magas fluktuációval, így ezek a programok a szakmai vezetés és szupervízió nélküli ellenőrzés miatt tönkrementek, felesleges finansziális kiadást jelentettek. A fluktuációnak a legfőbb vonzata nem az adott képzés által megszerzett tudás elvitele és a büntetés-végrehajtás rendszeréből való eltűnése jelenti. Hiszen az itt maradottak sem gyakorolják azt a tudást, amit a képzésen megszereztek. Az implementáció második része a büntetés-végrehajtás szervezetén múlik – egy program sem a büntetés-végrehajtásra lett kitalálva, így tehát muszáj részlegesen alkalmazkodnia a büntetés-végrehajtásnak is.

A konkrét mediációs programot illetően a legnagyobb veszély, ha az a döntés születik – ahogy korábban egy mediációs program esetén 2009-ben már megtörtént –, hogy szakmai vezetés és szakmai ellenőrzés nélkül hagyják a programot. Erre azért van szükség, hogy a napi rutinban a helyére kerüljenek a képzés

¹⁸ Ehhez szükséges az intézményen belüli szabályozó protokoll kidolgozása, amely intézményenként eltérő lehet.

során elcsúszott elemek. Erre a büntetés-végrehajtáson belül nem rendelkeznek megfelelő szakemberrel. Tehát a második év a legnagyobb hatásfokú, egyre önállóbb pártfogói felügyelői felhasználásról kell szólnon. A korábbi programban az elítéltek egymással való cellán belüli problémáiról született, néhány bekezdéssé silányult álmediációk vezettek a probléma megszűnéséhez.

A program fenntartásához régióként legalább egy szupervíziós napra van szükség – nem bentlakásos alkalomra, ahol előre felkészülten a saját esetekhez tartozó nehézségeket oldják meg a képzésvezetővel, illetve protokollt, jó gyakorlatot készítenek hozzá, ami régióként eltérő.

A második, feltétlenül szükséges rész az a keleti országrész mediációinak elvégzése öt esetben, majd utána a saját mediációk elvégzését követően a szakmai szupervíziós nap megtartása.

Felhasznált irodalom

- Barabás A. T., Fellegi B. & Windt Sz. (Szerk.) (2010). *Kézikönyv a mediáció és helyreállító igazságszolgáltatás alkalmazhatóságáról a büntetés-végrehajtásban*. Foresee Kutatócsoport – Országos Kriminológiai Intézet. https://www.foresee.hu/uploads/tx_abdownloads/files/Konfliktuskezeles_HUN.pdf
- Baruch, R. A. & Folger, J. P. B. (2005). *The promise of mediation: The transformative approach to conflict*. Jossey-Bass.
- Beer, J. E. & Packard, C. C. (2012). *The mediator's handbook* (4th ed.). New Society Publishers.
- Breckenridge, C. C. (2018). *Violent offenders and their victims: Restorative justice through mediation*. Lexington Books.
- Deák F. (2010). Ajánló. *Börtönügyi Szemle*, 20(4), pp. 120–124. https://epa.oszk.hu/02700/02705/00084/pdf/EPA02705_bortonugyi_szemle_2010_4.pdf
- Fellegi B. (2009, október 13.). Mentálhigiénés intervenciós módszerek a deviáns életút megelőzésében – A helyreállító igazságszolgáltatás. https://www.foresee.hu/uploads/tx_abdownloads/files/Fellegi_eloadas_SOTE_2009okt_01.pdf
- Hansen, T. & Umbreit, M. (2018). Four decades of victim-offender mediation research and practice: The evidence. *Conflict Resolution Quarterly*, 36(1), pp. 1–15. <https://doi.org/10.1002/crq.21234>
- Héthy E. (2012). A büntetőjogi mediáció gyakorlati aspektusai. *Debreceni Jogi Műhely*, 9(1), pp. 1–14. <https://doi.org/10.24169/djm/2012/1/1>
- Johnstone, J. K. (2009). Restorative justice: How it works by M. Liebman. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 48(2), pp. 223–226. https://doi.org/10.1111/j.1468-2311.2009.00562_2.x
- Kim, W. C. & Mauborgne, R. (2003). Fair process: Managing in the knowledge economy. In L. Prusak & E. Matson (Eds.), *Knowledge management and organizational learning: A reader* (pp. 243–258). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780199291793.003.0016>

- Kiss A. (2005). Elvárások az EU-ban – Gondolatok a mediációról. *Ügyészek Lapja*, 12(1), pp. 75–82.
- Klerman, D. & Klerman, L. (2015). Inside the caucus: An empirical analysis of mediation from within. *Journal of Empirical Legal Studies*, 12(4), pp. 686–715. <https://doi.org/10.1111/jels.12089>
- MacLean, P. D. (1990). *The triune brain in evolution: Role in paleocerebral functions*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-4899-6776-3>
- Marshall, T. F. (1999). *Restorative justice: An overview*. Home Office. https://www.antoniocassella.eu/restorative/Marshall_1999-b.pdf
- McCold, P. & Wachtel, T. (2003). In Pursuit of Paradigm: A Theory of Restorative Justice. <https://www.iirp.edu/images/pdf/paradigm.pdf>
- McCold, P. (2001). Primary restorative justice practices. In A. Morris & G. Maxwell (Eds.), *Restorative justice for juveniles* (pp. 41–58). Hart Publishing. <https://doi.org/10.5040/9781472559111.ch-003>
- Moore, C. W. (2014). *The mediation process: Practical strategies for resolving conflict* (4th ed.). Jossey-Bass.
- Navarro, J. & Poynter, T. S. (2010). *Louder than words: Take your career from average to exceptional with the hidden power of nonverbal intelligence*. HarperCollins.
- Németh V. & Szabó C. (2021). Közösségi mediációk hatása a gyakorlatban, két önkormányzati esettanulmány elemzésén keresztül. *Belügyi Szemle*, 69(6. különszám), pp. 73–88. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.6.5>
- Németh V. (2020). *A közelség végtelen: A mediáció mint problémamegoldó a PTC tükrében*. GlobeEdit International.
- Németh V. (2021). Magyarországi szervezeti partipációs döntéshozatali jó gyakorlatok az integritásmenedzsment területén. *Belügyi Szemle*, 69(3), pp. 447–468. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.6>
- Németh V. (2022). A mediáció szabályozásának története. *Belügyi Szemle*, 70(12), pp. 2631–2643. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.12.5>
- Németh, V. & Klotz, P. (2020, szeptember 16.). *Hand in hand? Organizational participation decision and integrity development based on the lessons of two case studies* [Konferencia-előadás]. KÖFOP-2.2.3 Projektzáró Konferencia, Budapest. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.11623.93605>
- Shapland, J., Robinson, G. & Sorsby, A. (2011). *Restorative justice in practice: Evaluating what works for victims and offenders*. Willan. <https://doi.org/10.4324/9780203806104>
- United Nations. (2006). *Handbook on restorative justice programmes*. United Nations. https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_Restorative_Justice_Programmes.pdf
- Wachtel, B., O’Connell, T. & Wachtel, T. (2010). *Restorative justice conferencing: Real justice & the conferencing handbook*. International Institute for Restorative Practices.
- Zehr, H. (2002). *The little book of restorative justice*. Good Books.
- Zehr, H. (2005). *Changing lenses: A new focus for crime and justice*. Herald Press.

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Basic Principles for Restorative Justice*. https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Basic_Principles_on_the_use_of_Restorative_Justice_Programs_in_Criminal_Matters.pdf
- URL2: *Konfliktuskezelési, Mediációs Módszerek Alkalmazása a Településfejlesztésben*. http://vzm.hu/letoltes/konfliktuskezeles_mediacio_a_telepulesfejlesztesben.pdf
- URL3: *Közösségi Konfliktuskezelés az Iskolában*. <http://klima.foresee.hu/iskolai-konfliktuskezeles/>
- URL4: *Családi Csoport Konferencia*. <http://www.csagyi.hu/kepzesek/csaladi-csoport-konferencia>
- URL5: *Közvetítői eljárás büntető- és szabálysértési ügyekben*. <https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/kozvetitoi-eljaras-bunteto-es-szabalysertesi-ugyekben>
- URL6: *Büntetés-végrehajtási agglomerációs körzetek*. <https://bv.gov.hu/hu/node/5578>
- URL7: *Neurolaszticitás, tanulás*. <http://anatomy.szote.u-szeged.hu/neurolast/>
- URL8: *MEREPS konferencia*. <https://www.foresee.hu/uploads/media/WagnerJeno.pdf>

Alkalmazott jogszabályok

2002. évi LV. törvény a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról
2006. évi CXXIII. törvény a mezőgazdasági termelők támogatásáról szóló egyes törvények módosításáról
2006. évi LI. törvény az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó támogatások igénybevételeének egyes szabályairól
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- Európa Tanács R (2000)22-es ajánlása a közösségben végrehajtható szankciók intézményesítésének fejlesztéséről
- Európa Tanács R (2003)20-as ajánlása a fk. bűnelkövetésre adandó új válaszokról
- Európa Tanács R (2006)08-as ajánlása az áldozatoknak nyújtandó támogatásról és az áldozattá válás megelőzéséről
- Európa Tanács R (2006)2-es ajánlása a börtönökre vonatkozó szabályokról
- Európa Tanács R (85)11-es ajánlása az áldozat büntetőjogi és büntetőeljárásban elfoglalt pozíciójáról
- Európa Tanács R (87)18-as ajánlása a b.igsz. egyszerűsítéséről
- Európa Tanács R (87)20-as ajánlása a fk. bűnelkövetésre adandó társadalmi válaszokról
- Európa Tanács R (88)6-os ajánlása a bevándorló családból származó fk-ak bűnelkövetésének kezeléséről
- Európa Tanács R (92)16-os ajánlása a közösségi szankciókról
- Európa Tanács R (92)17-es ajánlása a konzisztens ítéletalkotásról
- Európa Tanács R (95)12-es ajánlása a b-igsz. vezetéséről
- Európa Tanács R (96)8-as ajánlása EU büntetőpolitikájáról
- Európa Tanács R (98)1-es ajánlása a családi mediációról

Európa Tanács R (99)19-as ajánlása és a kiegészítő melléklet a büntetőügyekben alkalmazandó mediációról

Európai Unió Tanácsa 2001. Az áldozatok büntetőeljárásbeli helyzetéről

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Németh V. (2025). A tettes-áldozat mediáció implementálása a magyar büntetés-végrehajtás rendszerében. *Belügyi Szemle*, 73(SI1), 107–125. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.SI1.pp107-125>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A tanulmányban bemutatásra és elemzésre kerülő kutatás a Nemzeti Bünmegelőzési Tanács pályázatán 2023 BM-22-E-0020 számon, A resztoratív tettes-áldozat mediáció bevezetése a büntetés-végrehajtásban címen elnyert pályázat részét képezi.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Németh Viktor, aki a viktor.nemeth@fulbrightmail.org e-mail címen érhető el.